

Germanujo ne signifas „ujo de Germanoj“

Tiu ĉi artikolo estas respondo al „La landaj nomoj kaj la Fundamento“ de d-ro Dirk Willkommen (DW), *Esperanto aktuell* 2007/1, p. 14-17 (la sube indikitaj paĝoj estas el la jen respondata artikolo). Necesas reago nur al la parto ekde p. 16, ĉar la antaŭaj paĝoj traktas historiajn aferojn. Mia centra temo en *Esperanto aktuell* 2006/6, p. 16, estis, kial mi malrekomendas (ne: „malpermesas“, p. 17) la uzon de -i- por formi certajn landnomojn kaj rekomendas la tradician uzon de -uj-. Atentu, ke mi parolas nur pri tiuj landnomoj, kiuj estas derivaĵoj de landano-nomo, do jes pri „German/uj/o“ derivita de „German/o“, sed ne pri „Meksiki/o“, ne derivita de „Meksik/o“. La lasta paro do ne povas servi kiel ekzemplo, ke Zamenhof subtenis -i- por anstataŭigi -uj- (p. 16).

Kongruo kun la opinio de DW

Mi samopiniis kun d-ro Willkommen pri kelkaj aferoj:

- Malpermesi la uzon de -uj-, kion ja kelkaj redaktantoj faras, estas kontraŭ-Fundamenta (p. 16).

- -uj- ne estas la sola indikilo pri lando (p. 16, mi nenie asertis tion)

- mi ne rekomendas *Nordujo, jam pro la malklara, Eŭrop-centrisma esprimo. Demando al la leganto: ĉu „Nordio“, favorata de DW, havas la strukturon „Nord/i/o“ aŭ „Nordi/o“? Ĉu la enloĝanto nomiĝas do Nordo aŭ Nordiano? Jen la problemoj!

- -i- por landonomoj ne kolizias kun la -i en la verbformo infinitivo (p. 16, mi nenie asertis tion), cetere ankaŭ ne kun la -i- en la verbformo preterito.

Ĉu unuspeca enhavo?

DW skribas, ke -uj- „ja estas difinita per ,io, kio entenas ion nomitan‘, kio samtempe postulas, ke tiu enhavo estas unuspeca“ (p. 16). Mi ne scias, de kie venas tiu difino, ĝi estas tute tro malvasta. Komparu: uj/o, German/uj/o, cigar/uj/o, mon/uj/o, akv/uj/o, rub/uj/o, trink/uj/o kaj frid/uj/o. Tute ne aĵoj, ekskluzive entenante „ion nomitan“ kaj

kun „unuspeca enhavo“. Forfalas tial la argumento, ke oni per „German/uj/o“ asertas, ke en Germanujo loĝas nur Germanoj. Mi citu Zamenhofon: „Ne ĉiu Rusujano estas Ruso.“ (La Nova Plena Ilustrita Vortaro – NPIV, 2002, p. 1197) Ĝuste!

Krome mi ne komprenas, kial oni per la formo „German/i/o“ evitus tiun problemon: „Germanoj loĝas en German/uj/o“ aŭ: „... German/i/o“ signifas la saman. DW skribas pri tio mistere: „La ... parto de Eŭropo en kiu mi vivas, simple havas la nomon Germanio, ĉu en ĝi vivas germanoj aŭ ne.“ Aŭ li volas pledi por la strukturo „Germani/o“ por ke „Germanio“ ne plu estu derivita de „Germano“?

Ĉu -uj- aŭ -i- havas pli vastan signifon?

DW klarigas la preferatan uzon de -i- anstataŭ -uj- per tio, ke -uj- havas tro vastan signifon: ‚vazo‘, ‚arbo‘ kaj ‚lando‘. Fakte, „pom/uj/o“ oni ne plu uzas: -arb- havas la formon de kutima sufikso en Esperanto, tiel ke nuntempe „pomujo“ signifas nur ‚vazo por pomoj‘. La -arb- en la iama pomujo = pomarbo rezultis nur el la kombino de pom- kaj -uj-: Esperantaj sufiksoj estas ja vort(radik)oj, „Bildungswörter“ laŭ DW. Tial vortkombinoj en Esperanto ne ĉiam difinas, sed nur provokas la kompletan signifon, t.e. ili formas vorton, kiu signifas pli ol siaj izolaj partoj kune. Tiel -land- estas nur en la signifo de la kunmetita vorto Germanujo, kaj ne en -uj-: -uj- havas la signifon „entenanta ion“, ujo estas vazo kaj kompreneble ne lando. Tial la vorto „Germanujo“ ne rajtas esti klarigata kaj sekve kritikata kiel ujo de Germanoj, sed lando de Germanoj. Same „vortaro“ ne estas (nur) aro de vortoj, sed libro (aŭ pli moderne: elektronika dosiero) de vortoj, kaj „Nederlandano“ ne ano de Nederlando“, sed loĝanto de Nederlando. Ĉu tial estas bezono por enkonduki novajn (pseŭdo)sufiksojn por -ar- kaj -an-?

Nun al -i-. Ĉu ĝi entute estas klare identigebla en vortstrukturo, se ni rigardas jenan vicon de vortoj: Germa-

nio, Skandinavio, Belgio, Luksemburgio, Alĝerio, filozofio, geografio, mikroskopio, homomorfio, teritorio, germanio (kemia elemento), Nordio, Esperantio, patrio, manio, pensio, ktp.? Unue ni devas scii (lerni!), ĉu la vortparto antaŭ la -i- estas radiko, ĉar tiam -i- eble estas aparta vortparto. Tamen tiu metodo misfunkcias minimume por „manio“ kaj „pensio“. Restas la ceteraj vortoj, en kiuj -i- estas vortparto, pseŭdosufikso. Sed ĝiaj signifoj estas pluraj (sep laŭ NPIV, p. 456), tute ne nur geografiaj. Kontraŭe al -uj-, kiu havas nur la signifon „entenanta ion“, -i- estas multe pli vastenca. Se oni juĝas laŭ tiu kriterio, -uj- estas preferenda.

Ĉu -i- estas „geografia konstruvorto“ (p. 16)?

-uj- kun la signifo „entenanta ion“ liveras la vorton „uj/o“ (‚io entenanta ion‘, ‚vazo‘). -i(o) ne estas vorto; -i- ne estas memstara, *io (‚io geografia‘) ne ekzistas (‚io“ estas tute alia tabelvorto). -i- kondukas kiel „heit“ en la Germana, kun pluraj nebulaj signifoj, ne memstare uzebla, do „mallibera morfemo“ kaj tial ne „vorto“. Pro ĝia malampleksa formo ĝi estas apenaŭ identigebla kaj tial vualas la strukturon de Esperanto-vortoj. La sekvo estas, ke multaj Esperantistoj ne plu regas la landano-nomojn (vd. la ekzemplon „Nordio“ supre). Pri tio mi jam skribis en *Esperanto aktuell* 2006/6, p. 16. Tiun centre gravan argumenton DW prisilentas.

La parolanto kiel „suvereno“

DW subtenas la tezon, ke ĉio, kion oni komprenas, estas lingvokonforma, kaj ke la lingvokomunumo estas la „granda suvereno“, kiu decidas pri tio, kio konformas al la lingva sistemo (p. 16/17). Tiel estas almenaŭ en la „naturaj“ etnaj lingvoj. La sekvo estas konata: ili ne antaŭvideble evoluas kaj elstaras pro multspecaj kapricoj, neregulaĵoj.

Sur la repaĝo „lernu.com“ mi ĵus legis jenan titolon de diskuto „*Kiel estas la veterono?“ Spontane komprenebla, do, ĉu en ordo? Atentu, ke ekzemple tre multaj Esperantistoj sub influo de sia

gepatra lingvo utiligas la vortordon por identigi la objekton de la frazo („*Estas grandan problemon“). Ĉu tial kaj tiel ŝanĝi Esperanton? Aŭ ĉu resti ĉe la baza decido: signalo per -n kaj libera vortordo?

Se la lingvistoj inter la Esperanto-parolantoj nur priskribas la evoluon de nia lingvo, rezignante influu ĝin per rekomendoj, atentigoj, ktp., tiam en ne tre fora estonto la „planlingvo“ Esperanto perdos decidan avanta ĝon kompare kun la etnaj lingvoj: ĝi iĝos same neregula kaj malfacile lernebla, kun „tradiciaj“ esceptoj (kiel „dank’ al“). Jam nun, mi ripetas, la landano-nomoj apenaŭ plu estas lerneblaj, pro la indifera uzo de -i-. Por tiu pseŭdosufikso la lingvokomunumo ankaŭ ne libere voĉdonis per la uzo (la „demokrata“ argumento): La sistema prisentado de -uj- en lernolibroj kaj revuoj al novuloj ja ne ebligas decidon, lernantoj ekkonas nur unu eblon.

Rudolf Fischer

Größtes zweisprachiges Esperanto-Wörterbuch

Anfang 2007 wird bei dem renommierten Fremdsprachen-Verlag Buske in Hamburg das bisher umfangreichste zweisprachige Wörterbuch erscheinen. Es trägt den Titel „Großes Wörterbuch Deutsch - Esperanto“ und beinhaltet auf ca. 1650 Seiten mit rund 160.000 Stichwörtern und Wendungen nahezu den gesamten Wortschatz der Alltagssprache mit zahlreichen Wortverbindungen und Anwendungsbeispielen.

Darüber hinaus findet der Leser auch fachsprachliche Grundbegriffe aus allen Bereichen. In den Wissensgebieten Botanik, Zoologie und Medizin werden zusätzlich die lateinischen Termini angegeben. Der Sprachgebrauch in Österreich und der Schweiz sowie Regionalismen sind ebenfalls berücksichtigt. Geographische Namen, Eigennamen und Abkürzungen sind alphabetisch eingeordnet.

Die klare Gliederung der Stichwortartikel, ausführliche Sachgebietshinweise sowie erläuternde Zusätze machen dieses Wörterbuch zu einem zuverlässigen

Hilfsmittel. Zudem ist die neue deutsche Rechtschreibung berücksichtigt. Das Wörterbuch wendet sich an Anfänger und fortgeschrittene Lernende, erfüllt aber auch die Bedürfnisse linguistisch geschulter Fachleute.

Erarbeitet hat es in einer mehr als dreißigjährigen lexikologischen Sammlung und Auswertung umfangreicher Texte der bekannte Sprachwissenschaftler und Lexikologe Erich-Dieter Krause, der auch das ebenfalls im Buske-Verlag erschienene Wörterbuch Esperanto-Deutsch veröffentlicht hat. Der Buske-Verlag engagiert sich damit in hervorragender Weise für die Pflege und Weiterentwicklung der internationalen Sprache.

Erste Reaktionen aus Esperanto-Fachkreisen lauten begeistert: „Mit diesem Werk wird erneut der Beleg dafür erbracht, dass sich Esperanto als internationale Kultursprache etabliert hat. Auf wissenschaftlicher Basis wird der hohe Gebrauchswert des Esperanto für die weltweite Verständigung deutlich unterstrichen. Dies ist gar nicht hoch genug einzuschätzen, wenn es künftig um bessere Alternativen in den Diskussionen zur europäischen Sprachpolitik gehen wird.“

Nach Erscheinen ist das Wörterbuch über jede Buchhandlung zu beziehen, ebenso über den Bücherdienst des Deutschen Esperanto-Bundes unter www.esperanto-buchversand.de.

Erich-Dieter Krause: Großes Wörterbuch Deutsch-Esperanto, 2007. Ca. 1650 Seiten, ISBN 3-87548-466-5.

Sechssprachiges Fachwörterbuch

Ein fünfsprachiges Fachwörterbuch der Starkstromtechnik in Russisch, Englisch, Französisch, Ungarisch und Deutsch hat jetzt auch eine Esperanto-Version erhalten. Das Manuskript ist im RTF-Format in der Scienca kaj Teknika Esperanta Biblioteko (STEB) gespeichert und kann unter der Netzadresse <http://www.eventoj.hu/steb/> im RTF-Format eingesehen werden.

Rudolf Fischer, laŭ ret-info

Novaj materialoj en STEB

Post la lasta sciigo en oktobro 2006 estas aldonitaj la subaj novaj fakaj verkoj al la Scienca kaj Teknika Esperanto-Biblioteko, STEB: www.eventoj.hu

E. Aisberg: Mi komprenas fine la radion! - la fama sciencopopulariga libro pri la baza funkciado de radioaparato kaj telekomunikado. Interesa stilo, modela lingvaĵo! - Ampleksa libro en 12 ĉapitroj - sekcio in ĝenierado/telekomunikado

Enkonduko en la teorion biologion - ampleksa studo por universitataj kursoj, verkita de d-ro Mészáros Béla - (sekcio biologio)

La araneoj - trad. de Leo De Cooman - ampleksa studo pri araneoj (korpo, veneno, fadeno ktp.) (sekcio zoologio)

Balanciĝo de elektra reta frekvenco - Influo de balanciĝo de elektra reta frekvenco al funkciado de sinkronaj motoroj movantaj inerciajn masojn -- artikolo de Ivan Puhr kaj Petr Chrdle en Scienca Revuo - (sekcio inĝenierado, elektro)

D-ro Zlatko Hinst: **Liverkondiĉoj kaj damaĝoj de varoj** - ĉe fervoja vartrafiko - sekcio: ekonomio

Nova rigardo al la nomoj de la kemiaj elementoj en Esperanto - Analizo de konfliktaj kaj deviaj nomoj, problemoj kun novaj elementoj, proponoj. Artikolo de Doug Portmann en la Scienca Revuo.

SI, Sistema Internacia de mezurunuoj - laŭ „Kemia kaj scienc-teknika vortaro“ de Doug Portman - sekcio vortaroj

Sciencaj nombroj - laŭ „Kemia kaj scienc-teknika vortaro“ de Doug Portmann en sekcio pri vortaroj

Suplementoj en la „Kemia kaj scienc-teknika vortaro“ - de Doug Portmann kaj Donald Rogers

Klaus Schubert: „**DLT - faktoj pri finita projekto**“ - ampleksa tradukprojekto, kun Esperanto kiel interna pontolingvo - sekcio: ceteraj materialoj

Adreso de STEB: <http://www.eventoj.hu/steb/>

*Szilvási László
fonto: ret-info*